

Neobvyklé hnízdění čejky chocholaté (*Vanellus vanellus*)
Unusual breeding of the Northern Lapwing (Vanellus vanellus)

Kateřina Ševčíková¹ & Vojtěch Brlík²

¹ Moravský ornitologický spolek – středomoravská pobočka ČSO, Bezručova 10, CZ-750 02 Přerov;
 e-mail: sevcikovaka@seznam.cz

² Slezská společnost ornitologická – pobočka České společnosti ornitologické v Ostravě, Ostravské muzeum,
 Lechowiczova 4, CZ-702 00 Ostrava

Ševčíková K. & Brlík V. 2015: Neobvyklé hnízdění čejky chocholaté (*Vanellus vanellus*) / *Unusual breeding of the Northern Lapwing (Vanellus vanellus)*. Zprávy MOS 73: 39–41.

Dne 17. 4. 2015 jsme u Bystročic v Olomouckém kraji pozorovali neobvyklé hnízdění čejky chocholaté (*Vanellus vanellus*). Nalezli jsme dvě hnízda s jedním a dvěma inkubovanými vejci ve vzdálenosti přibližně jeden metr, což je nám známá nejmenší vzdálenost mezi dvěma hnízdy. Na lokalitě jsme dále našli čtyři vejce mimo hnízdní kotlinky, z toho tři byla ve vzdálenosti alespoň tři metry od hnízdních kotlinek. Při další kontrole, o dva dny později, byl počet vajec a jejich rozmístění stejné, avšak byly již neinkubované – studené. Předpokládaným důvodem nálezů vajec mimo hnízdní kotlinku je neúspěšná predace. Při poslední kontrole 21. 4. 2015 jsme našli již pouze prázdné kotlinky.

On 17 April 2015, we found two unusual nests of the Northern Lapwing (Vanellus vanellus) near Bystročice (Olomouc region, Czech Republic). These nests with one and two incubated eggs, respectively, were placed only one meter from each other. Moreover we found four eggs outside the nests, three of them were at least three meters from the nests. We found the same number and location of eggs during the visit two days later but the eggs were cold, i.e. not incubated. We suppose unsuccessful predation to be the cause of this situation. We did not find any of these seven eggs during the last visit on 21 April 2015.

Keywords: Northern Lapwing, Vanellus vanellus, unusual breeding, predation

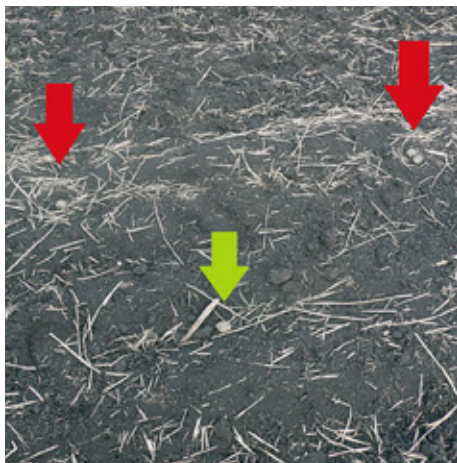
Čejka chocholatá (*Vanellus vanellus*) patří mezi druhy ptáků běžně hnízdících především v nižších polohách České republiky (ŠŤASTNÝ ET AL. 2006). Její populace však na konci dvacátého století prodělala pokles přibližně o 85% a na této hodnotě se stabilizovala (Česká společnost ornitologická 2015). Do 50. let 20. století využívaly čejky k hnízdění především vlhké louky (HUDEC & ŠŤASTNÝ 2005). Od té doby se však zvyšovala pozorování hnízdění na orné půdě, kde dnes hnízdí většina české populace (ŠŤASTNÝ ET AL. 2006, KUBELKA ET AL. 2012). Čejky se považují za monogamní ptáky (HUDEC & ŠŤASTNÝ 2005) často se však vyskytuje i polygamie (ŠÁLEK 2005).

Dne 17. 4. 2015 jsme provedli kontrolu hnízdní kolonie na poli jižně od Bystročic (okres Olomouc,

49,53 N, 17,19 E, čtverec 6469). Pole bylo zvláčené, neoseté a část plochy byla podmáčená s vodou stojící v depresích. Po nálezů sedící samice jsme dohledali hnízdo. Vejce jsme změřili a pomocí vodního testu odhadli nasezenost. Lokalitu jsme znovu kontrolovali 19. a 21. dubna.

V místech, kde jsme pozorovali sedící samici, jsme našli dvě hnízdní kotlinky ve vzdálenosti cca 1 metr od sebe. Výstelka hnízd byla nepatrná. V jednom z hnízd se nacházelo jedno vejce, v hnízdě druhém byla vejce dvě. Čtvrté vejce se nacházelo mimo hnízdní kotlinky přibližně na vrcholu rovnoramenného trojúhelníku s výškou cca 50 cm (obr. 1). Vejce v obou hnízdech byla teplá, inkubovaná přibližně 10 dnů, zatímco vejce mimo hnízdo bylo studené

a nasezenost jsme odhadli pouze na čtyři dny. Délka vaječ byla 44,75 mm ($\pm 4,6$ SD; $n = 4$) a šířka 32,75 mm ($\pm 0,4$ SD; $n = 4$). Přibližně 50 metrů od nálezu jsme v menších rozestupech objevili tři vejce, která se nenacházela v hnízdních kotlinkách a ležela volně na zemi. Vejce byla studená a inkubovaná přibližně čtyři dny. V blízkém okolí jsme žádnou hnízdní kotlinku nenalezli. Při druhé kontrole lokality byla vejce studená. O dva dny později již byly hnízdní důlky prázdné a zmizela i vejce umístěná mimo hnízda.

Obr. 1/ Fig 1: Hnízdní důlky čejky chocholaté (*Vanellus vanellus*) vzdálené cca jeden metr (červené šipky) a vejce mimo hnízdní důlek (zelená šipka), 17. 4. 2015. / *Nests of the Northern Lapwing (Vanellus vanellus) one meter away (red arrows) and the egg outside the nest (green arrow), 17. 4. 2015.* Foto: K. Ševčíková

Hnízda čejek vzdálená do 100 m od sebe se považují za hnízda polygamně hnízdících samic (BERG ET AL. 1992), nicméně i hnízda různých samců mohou být ve skutečnosti blíže (HUDEC & ŠŤASTNÝ 2005), zvláště pak ve vhodných biotopech. Procento polygamních samic v populaci se liší v různých letech a prostředích, pro podmínky ČR je uváděno 46 % polygamních samic z Písecka (ŠÁLEK 2005), z Velké Británie až 54 % (PARIS & COULSON 1998). Nicméně studie z Maďarska dokázala, že samice se chovají teritoriálně a úto-

čily na atrapu čejčí samice umístěné ve vzdálenosti 10 metrů od hnízda (LIKER & SZÉKELY 1996). Nutno však podotknout, že byla nalezena i hnízda ve vzdálenosti pouhých 5 metrů od sebe (KLŮZ 1957). Zvláštnost námi pozorovaného hnízdění ještě umocňuje nekompletní snůška v obou hnízdech, přičemž množství nalezených vaječ (včetně vyhozeného) odpovídá obvyklé kompletní snůšce jedné samice (KLOMPT 1951, HUDEC & ŠŤASTNÝ 2005). Mohli bychom se tedy s jistotou nadsázkou domnívat, že obě hnízda patří jedné samici. U čejek byl popsán tzv. double-clutching, kdy samice nechá snůšku doinkubovat samci a sama založí hnízdo nové (BLOMQUIST & JOHANSSON 1994, BLOMQUIST & JOHANSSON 2000). V tomto případě by se však jednalo o nezvykle krátkou dobu mezi jednotlivými snůškami. Nepravděpodobným faktem by bylo i přenechání nekompletní snůšky samci.

Nekompletní snůšku, stejně jako vejce mimo hnízdní důlky, bychom mohli přisoudit predátorům, kteří mohli část vaječ odnést. Tento předpoklad podporuje i skutečnost, že při následné kontrole byly hnízdní důlky již prázdné. Nicméně žádné z nalezených vaječ nebylo poškozeno a v okolí hnízd jsme nenalezli žádné stopy poukazující na přítomnost predátorů. Další z možných vlivů predátorů je vyrušení samice, která následně založila opodál hnízdo nové (KLOMPT 1951). Při malé vzdálenosti hnízd se pak mohla při inkubaci splést a střídavě inkubovat obě hnízda. Tento předpoklad by podporoval fakt, že obě snůšky byly teplé.

Za pomoc v terénu děkujeme Liborovi Prausovi. Za cenné připomínky a komentáře k textu patří náš dík Vojtovi Kubelkovi, Martinovi Sládečkovi a Mirkovi Šálkovi.

LITERATURA

BERG Å., LINDBERG T. & KÄLLEBRINK K. G. 1992: Hatching success of Lapwings on farmland: differences between habitats and colonies of different sizes. *Journal of Animal Ecology* 61: 469–476.

- BLOMQVIST D. & JOHANSSON O. C. 1994: Double clutches and uniparental care in Lapwing (*Vanellus vanellus*) with a comment on the evolution of double-clutching. *Journal of Avian Biology* 25: 77–79.
- BLOMQVIST D. & JOHANSSON O. C. 2000: A comment on successive clutches and breeding system in Lapwings (*Vanellus vanellus*). *Ibis* 142: 323–323.
- ČSO 2015: Jednotný program sčítání ptáků. <http://jpsp.birds.cz>. Navštíveno 22. 10. 2015.
- HUDEK K. & ŠŤASTNÝ K. (EDS.) 2005: Fauna ČR. Ptáci II/2. Academia, Praha.
- KLOMPT H. 1951: Overdeachteruitgang van de Kievit, *Vanellus vanellus* (L.), III Nederland en gegevens over het legmechanisme en het eiproductie-vermogen. *Ardea* 39: 143–182.
- KLŮZ Z. 1957: Příspěvek k hnízdní biologii čejky chocholaté (*Vanellus vanellus*, L.). *Ochrana přírody* 12: 15–19.
- KUBELKA V., ZÁMĚČNÍK V. & ŠÁLEK M. 2012: Monitoring čejky chocholaté (*Vanellus vanellus*) v České republice v roce 2008: výsledky a efektivita práce dobrovolníků. *Sylvia* 48: 1–23.
- LIKER A. & SZÉKELI T. 1996: Aggression among female Lapwings (*Vanellus vanellus*). *Animal Behaviour* 54: 797–802.
- PARISH D. M. B. & COULSON J. C. 1998: Parental investment, reproductive success and polygyny in the Lapwing (*Vanellus vanellus*). *Animal Behaviour* 56: 1161–1167.
- ŠÁLEK M. 2005: Polygamní hnízdění čejek chocholatých (*Vanellus vanellus*) na Písecku v jižních Čechách. *Sylvia* 41: 72–82.
- ŠŤASTNÝ K., BEJČEK V. & HUDEC K. 2006: Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice. Aventinum, Praha.